

V Brně 14. 11. 2022

Stanovisko APSPC k institucionalizaci asistentů pedagoga v základních školách

Aktuálně probíhá meziresortní připomínkové řízení k návrhu novely § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jejímž záměrem je institucionalizovat funkci asistenta pedagoga na základních školách. Jak uvádí důvodová zpráva, financování asistentů pedagoga (AP) v základních školách a školních družinách je aktuálně řešeno prostřednictvím podpůrných opatření poskytovaných konkrétním žákům/účastníkům na základě doporučení školského poradenského zařízení (dále jen ŠPZ).

V důvodové zprávě se mj. uvádí, že **počty asistentů pedagoga v posledních letech rostou**. Co je důvodem zvyšování počtu, není v dokumentech předložených pro připomínkové řízení uvedeno. **Chybí analýza, co je příčinou** tohoto zvyšování. Zda je důvodem zvyšující se počet všech žáků se SVP, nebo nějaká konkrétní skupina žáků se SVP, která se v poradenském systému nyní objevuje častěji než dříve, zda nejsou za zvyšujícím se počtem AP také komplikace spojené s častějším výskytem psychických obtíží objevujícími se v souvislosti s pandemií nemoci COVID_19. Dalším důvodem by mohla být zvýšená snaha ředitelů ZŠ o využití této podpory na základě doporučení PO s PNFN (podmíněná finanční náročnost), anebo menší míra konzultací PO ze strany ŠPZ přímo ve školách, která souvisí s nízkými kapacitami ŠPZ a jejich zvýšená administrativní zátěž. Důvodem může být také neefektivní doporučování ze strany **ŠPZ, která dlouhodobě postrádají přesná kritéria pro zařazování žáků se SVP do stupňů podpory** na které je vázána také finanční podpora. Vzhledem k tomu, že takováto analýza nebyla předložena, nelze konstatovat, že systém se neosvědčil.

Důvodová zpráva se dále odvolává na již zavedený a vyzkoušený systém financování AP v základních školách dle § 16 (9), kde je tato pozice financována na základě tzv. **PHAm_{ax}**. Je nutné si uvědomit, že tento systém je konstruován na třídu, ve které jsou vzděláváni pouze žáci s potřebou PO a to často vyšších stupňů.

Navrhovaná institucionalizace naopak staví především na počtech zdravých žáků ve třídě a až sekundárně jsou akceptováni žáci se SVP. Tuto konstrukci považujeme principiálně za nevhodnou, neboť dle dostupných informací, které máme k dispozici z opakovaných jednání s představiteli MŠMT, vedou k tomu, že se připouští i situace, že ve třídě nebude žádný žák se SVP, ale přesto bude ve třídě AP, neboť nastavené parametry výpočtu to umožní. Bohužel způsob výpočtu ani konkrétní parametry stanovení počtu AP připravovaná novela neobsahuje. Není tedy jasné, na základě jakých parametrů, bude výpočet probíhat. Velmi pravděpodobně se v návrhu novely přistupuje k nepřímé derogaci ustanovení §16 odst. 2 písm. g), kdy je zněním § 161 zrušen institut AP jako podpůrného opatření pro základní školy!

MŠMT hovoří o parametrizaci a průběžně mění její pravidla (způsob výpočtu potřeby a možnosti přiznání AP). Žáci, rodiče, pedagogové, školy, jsou tak vystaveni situaci, kdy je Poslanecké sněmovně předkládán návrh novely školského zákona, který znamená de facto bianco šek pro jakékoliv omezení podpory žáků se SVP v běžných školách.

V průběhu uplynulých měsíců proběhla dvě jednání se zástupci asociací ve školství, na kterých byly představeny koeficienty, na základě kterých by mohly být přiznání AP do škol. MŠMT však tyto koeficienty průběžně mění a tudíž není jasný výsledek. Dojde také k výraznému snížení personální podpory ve školní družině, což bude mít jednoznačně za následek nemožnost zařazování některých žáků se SVP (například žáků s PAS) do zájmového vzdělávání. To může vést také ke snížení socioekonomické situace rodin těchto žáků, neboť některý z rodičů nebude moci pracovat, nebo bude výrazně omezen v právu na práci. (viz příloha, která byla sestavena na základě posledních známých parametrů)

Návrh novely hovoří o tom, že dojde ke snížení administrativní zátěže ŠPZ, přesto však v důvodové zprávě zaznívá, že jejich role zůstává primárně zachována pro odbornou diagnostiku žáků, nastavení stupně podpůrných opatření a vyjádření potřeby personální podpory. To znamená, že poradenští pracovníci budou tak jako doposud doporučovat AP, budou v doporučení popisovat jejich kompetence, budou se vyjadřovat k rozsahu jejich práce. **Jediné, co již nebudou dělat, je jedno kliknutí na PC, tj. cca 3-5sec, které v současné době označí potřebu financování.**

Institucionalizaci pozice AP, kterou navrhuje MŠMT, považujeme za nepřipravenou. Změna, která je uvedena v § 16 navrhované novely v podstatě znamená zrušení asistenta pedagoga jako podpůrného opatření, které je nyní spjato se žákem se SVP a je doporučováno na základě jeho individuálních potřeb.

Z pohledu APSPC bude tento princip porušen a AP bude přidělován podle parametrů, které souvisí s velikostí školy, počtem tříd, počtem všech žáků ve škole a počtem žáků ve třídě, tedy s parametry, které přímo nesouvisí se žákem s potřebou PO.

Do velkých obtíží se mohou dostat školy, které jsou dle institucionalizace tzv. podlimitní (tedy mají průměrně méně než 15 žáků ve třídě). Ty nejsou do parametrizace zařazeny vůbec a není zohledněn ani počet žáků se SVP vyšších stupňů. Právě na těchto školách se ale často setkáváme s vyšším počtem žáků s potřebou PO, kteří profitují z nižšího počtu žáků ve třídě.

Omezení/zastropování počtu AP v základních školách, k čemuž novela směřuje, v budoucnu zcela jistě způsobí:

- a) AP budou přítomni ve školách a třídách, v nichž nejsou žáci se SVP
- b) Na školách (běžných), v nichž je větší počet žáků se SVP se sníží počet AP. To přinese zvýšenou náročnost výuky pro pedagogy, obtížné zvládnutí vzdělávacího procesu pro žáky se SVP a v neposlední řadě i náročné podmínky pro všechny žáky ve třídě.
- c) Důsledkem toho bude zvýšený tlak na umístění žáka se SVP do škol dle § 16 odst. 9. Kapacity těchto škol jsou ve většině míst již nyní zcela naplněny. Uvedené se nepochybně projeví zejména u žáků s těžšími zdravotními postiženími.

V současné době lze tyto obtíže částečně vybalancovat doporučením podpůrných opatření, avšak pokud tato možnost nebude, vznikne velké napětí v regionálním školství a to dopadne především na zřizovatele těchto škol, kterými jsou většinou krajské samosprávy.

APSPC, její členové, zastupující většinu speciálně pedagogických center ČR, která přímo poskytují poradenské služby desítkám tisíc žáků se SVP. Zodpovědně prohlašujeme, že současné znění navržené novely školského zákona zhorší podmínky vzdělávání žáků se SVP v ČR na běžných školách!

Proto navrhujeme:

1. Novelu školského zákona z října 2020 vůbec neprojednávat;
2. Zpracovat analýzy, které ukážou na příčiny a důsledky stávajícího i navrhovaného pojetí řešení SVP a přiznávání AP zaměřené mj. na tyto oblasti:
 - a) druh zdravotního znevýhodnění a potřeba AP;
 - b) distribuce AP v území (mezikrajové rozdíly);
 - c) AP jako výstup diagnostiky SPC a PPP;
 - d) možnosti vícezdrojového financování AP (SR, kraje, zřizovatelé)
3. Neprodleně začít smysluplné práce na standardizovaném manuálu posuzování SVP pro účely podpůrných opatření, tj. stanovení pravidel, které povedou k zastavení nárůstu AP „již na vstupu“, přitom bude respektovat zachování rovného přístupu ke vzdělávání pro všechny i vzdělávací realitu ČR, včetně jejích mezinárodních závazků.

Za APSPC ČR

Mgr. Zuzana Žampachová
místopředsedkyně APSPC

PaedDr. Petr Petráš
předseda APSPC